

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ:

Володимир ШЕВЧУК

*Доктор економічних наук, професор
Національної академії статистики, обліку та аудиту,
Київ, Україна
v.o.shevchuk@gmail.com*

РЯТІВНА УКРАЇНСЬКА І ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА СВІТОГЛЯДНА КУЛЬТУРА: НОВІТНІ ЕКОНОМІКО- ФІЛОСОФСЬКІ ВІДПОВІДІ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

...З'ясування сукупності обставин виникнення і тривання російсько-української війни є задавненою проблемою. Глобальні виклики теперішньої війни закорінені в історичних глибинах попередніх часів. Переплетення екологічних, соціальних, економічних та інших обставин, внутрішніх та зовнішніх факторів, що спричинили війну, утворюють причинно-наслідкові зв'язки, розплутати які можливо завдяки новітнім підходам. Необхідна відповідна світоглядна парадигма, зокрема, для цього потрібно «вжитися думкою у поняття субстанції», тобто духоматерії [1, с. 461].

Дослідження субстанції слід починати зі з'ясування її сутності. Так належить діяти навіть у разі, коли ця сутність невідома досліднику [1, с.507]. Опанування досліджуваного поняття, а відтак і духоматеріального підходу, вказує на симбіотичну єдність одухотворення матерії і матеріалізації духу. Субстанційний підхід свідчить: керуючись духовно-інтелектуальними надбаннями нації, сучасна homo sapiens здатна завершити найкривавішу у ХХІ ст. війну згідно з інтересами нащадків.

Застосування духоматеріального підходу дозволяє розпізнавати як глибинну змістовність війни, так і умови здобуття очікуваної перемоги. Необхідно усвідомити і констатувати як новітній історичний факт досягнення нашої найпершої перемоги. Вона здобута в лютому 2022 року, коли Україна провалила наміри блиц-крігу і ворогу не вдалося захопити Київ «за три дні». За змістом ця найперша перемога є мілітарною.

У той же час згідно з обраним підходом необхідно з'ясувати духовно-інтелектуальну складову перемоги. Бо саме вона є субстанційною передумовою мілітарного потенціалу країни. В епоху ноосфери, в умовах

гібридної війни ця складова покликана стати запорукою остаточної української перемоги у війні, а також повоєнних стратегій і дій.

...Слід наголосити, що проваливши ворожі наміри, наша країна у такий спосіб миттєво здобула провідне геополітичне місце в сучасному світі. У досліджуваному контексті ми розглядаємо теперішню геополітику як середовище зіткнення протилежних (за їхнім ставленням до життя) економіко-філософських знань. Докорінно змінивши чинну парадигму часопростору, Україна надала імпульс засадам життєдіяльності й розвитку, покликаним витіснити домінуючі до даного часу наративи, котрі штовхають українство і людство до небезпек, що загрожують колапсом і загибеллю. Відтак, розбудовуючи у повоєнному періоді суспільства знань, належить класти в їх основу рятівні смисли, наповнені знаннями, якими мають керуватися модерні соціуми...

Тож зміни, які вносить Україна в новітній геополітичний простір, належить розглядати як альтернативні існуючим положенням. Провідною парадигмою нашої місії є: принципово нове світоглядне призначення України; нова темпоральна місія, втілюючи яку, Україна започатковує написання новітньої національної та загальнолюдської сторінок світової історії; нове геополітичне призначення України, що передбачає облаштування світоустрою на новітніх засадах. Визначальними серед змін, які вносить Україна, є світоглядні засади, що визначають наше призначення для сучасного світу. Саме вони потребують подальшого зосередження уваги та детальнішого розгляду.

Пропонований духоматеріальний підхід знайшов застосування в останній чверті ХХ ст. у сфері питома української економічної думки, котру ортодокси від науки донині вважають неортодоксальною. Ключова проблема досліджуваного підходу полягає у наданні із природознавчих позицій відповіді на основне питання економії як науки. Ідеться про з'ясування джерела (субстанції) додаткового продукту [1, с.103]. Правильна чи неправильна відповіді на порушене питання дозволяють малювати уявну картину загальнолюдського пізнання [1, с.381].

Метафорично картина зображає два дерева, плоди яких (тобто знання) є поживними або отруйними. Перше дерево посадив Ф.Кене, друге – А.Сміт [1, с.382]. Упродовж кількох десятиліть у сегменті української економічної думки, заснованому на природничих засадах, ці види дихотомічних знань знаходять певне розкриття. Перші є життєствердними, другі – смертоносними. Ці знання незіставні між собою, вони суголосні рятівним чи протилежним їм наративам.

У той же час слід підкреслити, що ворог позбавлений рятівного надбання. Знання, якими він володіє, є винятково смертоносними і потребують окремого дослідження. Тут же необхідно наголосити, що в епоху ноосфери, в умовах гібридної війни це закономірно призводить тільки до фатальної поразки. Унаслідок цього ворог приречений загинути.

Вельми важливим продовженням розгляду цієї проблеми є імплементації у національній і світовій науковій обіг висновок про здатність професури та академіків виростити упродовж століть і десятиліть хіба-що «якусь галузку на дереві пізнання – але ж не більше» [Там само]. Дихотомічність очікуваних відповідей на основне питання економічної науки вказує на структуру досліджуваної картини, дерев на якій залишатиметься "двоє і тільки двоє" та спричиняє необхідність дослідження крони життєдайного дерева пізнання.

На наше переконання, ця крона має три галузки, якими відповідно є: європейська фізіократія та українська наукова школа фізичної економії, симбіоз яких являє собою континентальне фізико-економічне надбання, а також сучасна світова фізико-економічна думка [2; 3]. Таким чином, дві з трьох галузок життєдайного дерева є віддзеркаленням питомо українського знання чи його імплементації в економічну скарбницю людства, засновану на природничих, а не політичних засадах.

Слід зазначити, що в українській економічній думці свого часу створено кілька сценаріїв переходу від французької фізіократії до національної економічної школи [1, с.440]. Нині ці сценарії дозволяють вести мову про рятівну спадщину європейства та українства із чвертьтисячолітньою історією. Завдяки цьому стає досяжною імплементація українських здобутків у скарбницю загальнолюдського економічного надбання. Якби священнослужителі і науковці, освітяни та діячі культури і мистецтв, дипломати і правники, соціально активні громадяни керувалися парадигмою ноосфери, беручи до уваги обставини гібридної війни, і докладали свої духовно-інтелектуальні зусилля до примноження мілітарних намірів українського війська, – наша очікувана перемога виглядала б істотно ближчою.

...Отже, поряд із європейською фізіократією та українською економічною школою, які вважаємо галузками першого дерева метафоричної наукової картини, доречно вести мову і про гіпотетичну галузку – світове фізико-економічне надбання. Його сучасним сегментом є екологічна економіка - принципово новий напрям економічної думки, який ґрунтується на природознавчій основі [4]. Вельми значущим науковим феноменом екологічної економіки є те, що визнаючи непомінуші

здобутки українця С.Подолінського, зарубіжні науковці ще кілька десятиліть тому поставили його на чолі плеяди подвижників цього наукового напрямку [5].

З огляду на значущість інтелектуального доробку кожного з іноземних дослідників, вважаємо доречним іменувати їх "апостолами екологічної економіки". А беручи до уваги піонерні здобутки д-ра С.Подолінського як засновника української наукової школи фізичної економії та фундатора фізико-економічної парадигми у світовій науці, до когорти науковців, доробок яких є потенційно значущим внеском в еколого-економічне надбання людства, слід ввести подвижників національної економічної школи – видатного мислителя і натураліста акад. В.Вернадського та інтелектуала і правозахисника М.Руденка.

Одна зі значущих заслуг останнього полягає у формулюванні новітнього визначення економічної науки, котре є як питомо українським, так і загальнолюдським: це наука, «від якої залежить життя на Землі» [1, с. 481]. Іменуючи підхід М.Руденка дефінітивним, наголосимо, що його визначення має глибокий екзистенційний зміст. Особливо значущою є залежність життя від науки, цілковито протилежне смертоносній сентенції про «буття, яке визначає свідомість». Дослідження дефіції економічної науки за М.Руденком свідчить, що життя є своєрідним водорозділом, який розмежовує дихотомію існуючих наукових теорій [1, с. 458]. Відтак (не)достатні теорії приречені бути (не)сприятливими для продовження життя на Землі.

Дефінітивний підхід М.Руденка є продовженням обґрунтованого ним і викладеного вище субстанційного підходу. Застосовуючи новітній математичний інструментарій теорії множин, доречно провести кілька важливих паралелей, що підтверджують фактично наявні, проте до цього часу не розкриті зв'язки між здобутками подвижників національної та світової фізико-економічної науки, зокрема, нобеліатів М.Алле і Ф.Содді та українського інтелектуала М.Руденка [3].

Таким чином, субстанційний підхід, як здатність вжитися у парадигму субстанції, є світоглядним засобом новітнього розкриття сутності, змісту і наповнення принципово нових для світової економічної науки знань. Пропонований підхід надає можливість мислити, господарювати й урядувати, керуючись духоматеріальними поняттями. Симбіотичність субстанційного підходу і пов'язаних із ним дефінітивного та екзистенційного підходів не тільки вказують на дихотомію, але й відкривають перспективу рятівних знань, парадигму яких мають опановувати сучасні покоління і наші нащадки.

З'ясування світоглядних відповідей на глобальні виклики вказує на пріоритетність фізичної економії, стосовно до якої політична економія є похідною. Нині вже замало вести мову про фізико-економічне мислення, господарювання чи урядування. Бо насправді йдеться про життєствердну економіко-філософську культуру. Що більше: мається на увазі світоглядна культура, за сутністю, змістом і наповненням парадигмально відмінна від смертоносною.

Ця культура призначена для порятунку теперішніх і прийдешніх поколінь. А відтак покликана витіснити культуру, призначення якої не пов'язане з їхнім життям. Утверджуючи властиве нації рятівне інтелектуальне надбання, сучасне українство здатне запроваджувати виховання захисників інтересів власних і загальнолюдських нащадків.

Викладені положення дозволяють і життєдайне дерево, і його галузки, плоди яких є поживними, вважати симбіозом потужної інтелектуальної сили. Ця життєдайна сила містить унікальний виховний заряд - вона відкриває українству і людству масштабні перспективи підготовки новітньої генерації адвокатів нащадків - незалежно від того, що йдеться про підготовку не стільки правників, як усіх фахівців, котрі володітимуть рятівним знанням. Що більше: помножена на мілітарний потенціал ЗСУ, ця інтелектуальна сила стане запорукою незборимості української нації та світової спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. К.: Кліо, 2015. 680 с.
2. Шевчук В. Плекання рятівного знання: пріоритети українства у побудові сучасної наукової картини загальнолюдського економічного надбання // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Том LXVIII. Економічний збірник. Том 4. Львів: НТШ, 2022. С. 119-131.
3. Shevchuk V. Choice of principles of economic thinking of modern societies: alternatives to meeting viable challenges / New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges: collective monograph / scientific edited by M. Bezpartochnyi // VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. – Sofia: VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, 2020. Vol. 2. p. 62-82.
4. Екологічна економіка – Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics.
5. Сергій Подолинський – Вікіпедія. URL: https://ru.qwe.wiki/wiki/Sergei_Podolinsky